

Oslo, 29.07.2020

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA)
Grini næringspark 13
1361 Østerås.

Høringssvar om strengere regulering av solarier, referansenummer 25/01486 fra Norsk forening for fotobiologi og fotomedisin (NOFFOF)

Innledning

NOFFOF er en faglig forening som ble stiftet i 1983. Foreningen er Norges forum for temaene fotobiologi og fotomedisin (biologiske og medisinske virkninger av optisk stråling) og fungerer som bindeledd til internasjonale foreninger på området, som European Society for Photobiology (ESP) og International Union for Photobiology. Foreningen består av enkeltmedlemmer fra universiteter, forskningsinstitutter o.l. i tillegg til kommersielle virksomheter. NOFFOF har også innlemmet den tidligere «Samarbeidsgruppa for UV-forskning». Foreningen arrangerer minst ett fagmøte årlig og har stått for ulike arrangementer og kongresser, lokal markering av UNESCOs «The international day of light» og samarbeid med ESP om arrangementer av europeiske kongresser.

Blant andre aktiviteter har NOFFOF ønsket å være en synlig aktør i offentligheten på ulike måter:

- Foreningen har tidligere uttalt seg om helsevirkninger av solarium
- Utga i 2019 en uttalelse sammen med en samlet gruppe av helsemyndigheter og norske fagmiljøer om at bruk av solarium er kreftfremkallende, og derfor ikke en egnet kilde til vitamin D (se https://www.dsa.no/publikasjoner/norsk-standpunktdokument-om-solarier-og-vitamin-d/Standpunkt_Solarier%20og%20vitamin%20D_endelig.pdf)
- NOFFOF oppfordret regjeringen til å utrede virkningen av streng regulering av solarier (se pressemelding fra 2019, <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/17863713/nekter-a-utrede-tiltak-mot-melanom?publisherId=17847005>).
- Dessuten skrev NOFFOF et høringssvar i 2020 til forslag om å lette på regelverket ved at vi gikk imot forslaget om lavere krav til kunnskapsprøve.

NOFFOF ønsker å delta i høringen fordi foreningens medlemmer arbeider med helseeffekter av UV-eksponering, behandling av UV-skader, forskning på lys- og UV-stråling, formidling og rådgiving på området osv. NOFFOFs medlemmer har kunnskap om fotobiologi og fotomedisin som kan bidra med vitenskapelig vurdering av effekter på hud og øyne av UVA og UVB som er dominerende utstråling fra solarier. Vi har dessuten merket oss at enkelte solarier de siste årene har blitt utstyrt med strålingskilder som ikke er UV, men annen optisk stråling, og som påstås å være gunstig for helsa. I

offentlig debatt kommer det opp argumenter om positive og negative helsevirkninger som trenger å bli etterprøvd med vitenskapelig metodikk og argumentasjon. Som fotobiologer, klinikere og forskere har våre medlemmer den kunnskapen som er nødvendig.

Oppsummering av hovedpunkter

Forslagene om endringer i **strålevernloven**:

Lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling

- Så langt NOFFOF forstår den juridiske prosessen, foreligger det et forslag til forskrift om overtredelsesgebyr som ennå ikke er vedtatt. Dette forslaget er hjemlet i flere lover og forskrifter (jfr., Proposisjon 60 L til Stortinget, 2017-2018), og for solarier gjelder det strålevernsregelverket. Slik det er fremstilt, støtter NOFFOF at det kan kreves overtredelsesgebyr ved overtredelse av reklameforbud.
- Forslagene om endringer i **strålevernforskriften** støttes også i all hovedsak, men NOFFOF ønsker mindre endringer i de forslagene som er skrevet i høringsnotatet.

Konkrete endringsforslag:

I forskrift av 16. desember 2016 nr. 1659 om strålevern og bruk av stråling

Alternativ formulering ved betjeningskrav (fet skrift):

§ 37 Alderskontroll, betjeningskrav og kompetanse: NOFFOF støtter forslaget i hovedsak, men foreslår at kunnskapsprøven utdypes og styrkes.

Det er forbudt for virksomheter å tilby solarier til kosmetisk formål ved salg, utleie eller bruk til personer under 18 år. Virksomheter som tilbyr solarier til kosmetisk formål, skal til enhver tid være betjent av personell over 18 år. Virksomheten skal sørge for at **alt personell** og ansvarlig for daglig drift av solarier har **deltatt i opplæring** og bestått en **test** etter retningslinjer gitt av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet. Bestått prøve har en gyldighet på **maksimum tre** år.

Begrunnelse: NOFFOF støtter ikke alternativet til kun elektronisk ID, men at solariene må være betjente, se under for fylligere begrunnelse.

§ 38 annet ledd skal lyde:

Virksomheten skal informere den enkelte kunde om **alle** risikofaktorer ved solariebruk hver gang kunden skal ta solarium og før betaling skjer, **selv ved forenklede betalingsløsninger som f.eks. klippekort eller elektronisk betaling.**

Begrunnelse for forslagene over: NOFFOF mener at begrepet «relevante risikofaktorer» heller bør uttrykkes som «*alle* risikofaktorer,» og at DSAs fagfolk i samarbeid med informasjonsarbeidere utarbeider formuleringer om solingsråd, bivirkninger, alternativer til sol, mm. som kan legges inn i veiledning til § 38 som forpliktende informasjon i tillegg til «alle risikofaktorer»

Ny § 38 a. NOFFOF støtter dette forslaget som kan sammenlignes med forbud mot reklame for alkohol og tobakk, og som også er i tråd med bestemmelser om markedsføring av usunn mat og drikke overfor barn og unge:

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-forbyr-markedsforing-av-usunn-mat-og-drikke-overfor-barn/id3098225/>

Ny § 38 b: NOFFOF støtter forslagene, men har mindre bemerkninger og presiseringer skrevet med fet skrift

§ 38 b Unntak fra forbudet mot reklame for solarier

I den utstrekning et forhold vil rammes av reklameforbudet i strålevernloven § 8 a gjøres følgende unntak:

1. Nøktern og nøytral informasjon fra produsent eller forhandler til kjøper eller leietaker som ledd i ordinær omsetning. **Endring, men NOFFOF har ikke forslag til formulering: Kjøper og leietaker må presiseres slik at disse ikke er personer eller grupper som kjøper eller leier solarium med den hensikt å bruke solariet selv.**

2. Skilt i nøytral utforming som kun har opplysningsfunksjon i umiddelbar tilknytning til solarievirksomhet. Unntaket omfatter ikke lysreklame eller bevegelige skilt. **Detaljerte regler gis av tilsynsmyndigheten**

3. På solarievirksomhetenes egne hjemmesider og i lokalene til solarievirksomheter: nøktern informasjon om adresse, åpningstider, pris og betalingsløsning.

§ 60 fjerde ledd: NOFFOF støtter forslaget, men bemerker at tilsynsmyndigheten, DSA, skal kunne kreve tilsynsavgift av solarievirksomheten når DSA selv fører tilsyn.

Detaljerte kommentarer fra NOFFOF:

Referer til kapittelnummer i høringsnotatet

1.1

Det foreligger gode oversikter over sammenhengen mellom solariebruken og kreftforekomst. I tillegg til de fotobiologiske sammenhengene som er presentert, vil vi legge til at solariene sender ut mer UVA enn sola midt på dagen gjør, mens mengden UVB kan variere mye mellom de enkelte solariene. UVB gir solbrenthet lettere enn UVA, men begge er kreftfremkallende. Når man bruker solbrenthet som indikasjon på at man har fått for mye sol, får man ikke nødvendigvis noen indikasjon på om man har fått for mye UVA slik man oftest får ved eksponering for naturlig sol. Det er også vesentlig å nevne at den umiddelbare bruningen av huden man får ved UVA-eksponering kan fungere som et argument for å bruke solarium framfor naturlig sol til kosmetiske formål. Kundene kan få et inntrykk av at de har blitt mer pigmentert like etter solariebruk, men denne fargen forsvinner raskt, og bidrar ikke til permanent brunfarge og beskytter heller ikke mot effekten av senere soling som brukerne kanskje tror.

For å kunne gi råd om hvordan risikoen ved solariebruk avhenger av dosen hver enkelt får og hvordan forholdet mellom UVA, UVB og annen stråling er, mener NOFFOF at vi trenger mer informasjon fra

vitenskapelige studier. Ikke alle sammenhenger er kjent, og sammenligningen med naturlig sol, kan være vanskelig. I studier av UV-skader i befolkningen, ser man oftest at solariebrukere får eksponering både fra naturlig sol og fra solarier.

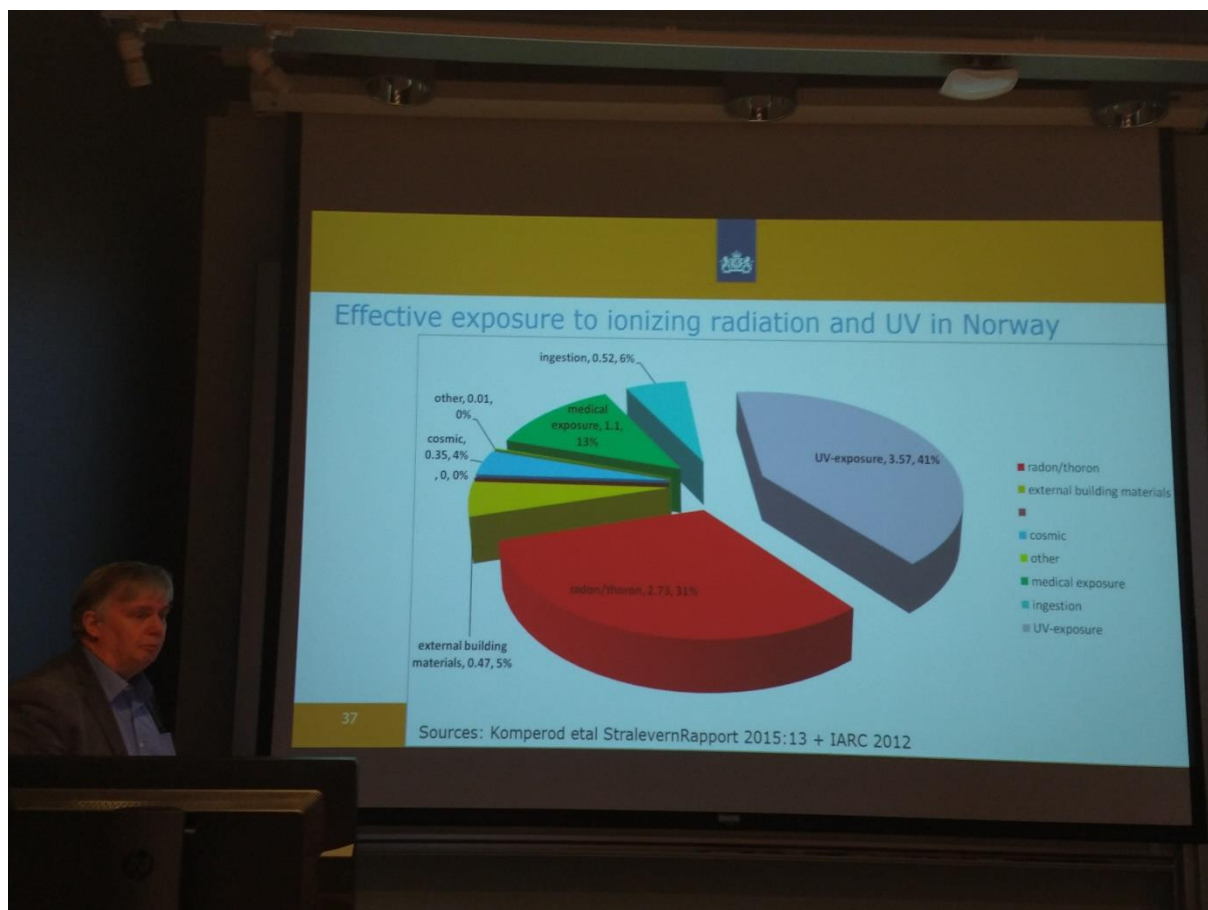
Det er omdiskutert om UV fra sola gir noen nyttige effekter på helsa, men det er ikke omdiskutert at UV er kreftfremkallende. NOFFOF mener at det å få sol kan gi indirekte positive helseeffekter ved at det er knyttet til uteliv, sport, gode lysforhold osv., men mener at det ikke er grunnlag for å anbefale UV-bestråling for å få nok D-vitamin. Det kan man få gjennom kosten og, om man oppholder seg utendørs, selv med solkrem, skal det lite UV til for å oppnå anbefalt mengde. Derfor er ikke sunnhet noe argument for å bruke kosmetiske solarier. Men også her mener NOFFOF at det kunne vært gjort flere nytte/risikovurderinger.

1.2

Den nasjonale UV- og hudkreftstrategien er et godt virkemiddel for å begrense forekomsten av hudkreft. Målet med strategien er: «Det er satt som mål i den nasjonale UV- og hudkreftstrategien å redusere veksten i forekomst av hudkreft med 25 % innen 2040». Vi synes det er prisverdig å sette et konkret mål for en strategi som gjelder for flere år. Da kan man se i hvor stor grad hvert tiltak bidrar til at målet oppnås. Det gir også grunnlag for å diskutere om målet er ambisiøst nok eller om målsetningen kan endres hvis et tiltak, slik som foreslått i denne høringen, skulle gi effekter som taler for endring.

Når høringsnotatet angir kostnadene knyttet til hudkreft, hadde det vært interessant å se på disse sammenlignet med andre helsebelastninger ved stråling. Derved kunne man på en bedre måte ta stilling til nytteverdien ved de tiltakene som er foreslått. Det er NOFFOFs mening at antall relevante tiltak og prisen pr. enhet helsegevinst oppnådd er sterkt underestimert for UV-stråling, herunder solarier.

Begrunnelsen for den vurderingen ligger blant annet i en presentasjon ved Harry Slaper fra det nederlandske folkehelseinstituttet (RIVM) på NOFFOFs fagseminar i Oslo 6. februar 2019.

Figur 1. Diagrammet demonstrerer at UV-eksponering, både fra solarier og naturlige kilder, utgjør 41 % av total stråledose til norsk befolkning hvis skadeligheten regnes om etter samme metode som International Commission on Radiological Protection (ICRP) bruker for å vise effekten av ioniserende stråling. (Foto Terje Christensen, fra Harry Slapers presentasjon)

NOFFOF mener derfor at det kan forsvares å heve ambisjonsnivået for regulering av UV-eksponering, se også kap. 4 i høringsnotatet.

1.3

Angående gjeldende rett, mener NOFFOF at det er naturlig å trekke fram krav til personalet ved solarierne i denne forbindelse. Det er krav om en obligatorisk prøve for dem som arbeider i solariebransjen og møter publikum. Det er et bra tiltak, men NOFFOF foreslår å styrke denne prøven og gjennomgå innholdet samtidig som det kommer endringer i lov og forskrift. Prøven er i dag en kunnskapsprøve. Med de siste års utvikling bl.a. bruk av kunstig intelligens, er det ikke vanskelig å reprodusere nok kunnskap til å bestå en prøve. Vi mener at personalet også må bli opplært i holdninger i helse spørsmål og etiske krav til eksponering av mennesker med skadelig stråling.

Utdanningskrav til nevnte personale bør gjennomgås en gang til blant annet fordi §§ 47 og 48 i strålevernforskriften stiller krav til bruk av lignende apparatur i medisinsk sammenheng (UV-behandling). Grunnlaget for disse kravene ligger i at § 35 i strålevernforskriften gjør det medisinske kapitlet i forskriften gjeldende: «For IPL og sterke ikke-ioniserende strålekilder, herunder laser klasse 3R, 3B eller 4, der eksponering av mennesker er tilsiktet, gjelder [kapittel VI](#) så langt det passer». Altså er det avgjørende om eksponeringen er tilsiktet, og NOFFOF mener at tilbud om solarium er tilsiktet eksponering av mennesker. Flere av de sterke ikke-ioniserende strålekildene som er regulert i strålevernforskriften, har lavere skadepotensiale enn solarier. Vi mener ikke at det nødvendigvis skal

være krav om helsepersonellutdanning for å møte kunder i solariebransjen, men vi antar at skadepotensialet ved bruk av solarium er større eller i samme størrelsesorden som for UV og annen lys/laser/infrarød stråling i medisinsk bruk. Vi etterlyser en proporsjonalitet mellom krav til kompetent personale og risiko i bruk av alle typer stråling på mennesker.

2.1.

NOFFOF mener at omtalen av reklame i høringsnotatet er god og dekkende. Vi har følgende to kommentarer:

1. Det er flere påstander om helsegevinst som er kommet fram i media og enkelte publiserte arbeider, bl.a. angående effekt av UV på blodtrykk. Noen har også feilaktig hevdet at man får regulert døgnrytmen ved bruk av solarium eller at solarier med synlig utstråling sammen med UV-stråling gjør solarium sunt eller sunnere. Ved vurdering av reklame, er det nyttig å ta med disse typene påstander i tillegg til påstanden om D-vitaminproduksjon.

2. Vi har også en type ytringer som myndighetene bør vurdere nøyer: er det reklame eller er det faglig ytringsfrihet når enkelte fagfolk opptrer som sannhetsvitner for tvilsomme helsepåstander? Medieverdenen i dag forandrer seg stadig, tilliten til og kvaliteten på en del publisert materiale er blitt dårligere, og noen forskere/leger/m.fl. opptrer i rollen som influensere. NOFFOF vil være klare på at vi ønsker å bidra til kvalitet blant norske fagfolk, og at misbruk av faglig autoritet for å fremme udokumenterte påstander om solarier også kan regnes som (forbudt) reklame.

2.5

Spørsmål i høringsnotatet: Det bes imidlertid også om høringsinstansenes syn på om eksisterende regelverk kan oppnå tilstrekkelig beskyttelse av barn og unge mot slik reklame, evt. med mindre justeringer.

NOFFOF mener at dagens regelverk ikke er tilstrekkelig. Vi begrunner det særlig med at mediesituasjonen er sterkt endret de siste årene og at det ikke er nedgang å spore i antall nye hudkrefttilfeller. Det har også nylig kommet et forbud om reklame for usunn mat og drikke som nevnt over, og som ser ut til å signalisere at myndighetene har satt barn og unges helse på dagsorden.

2.5.1

Vi foreslår at myndighetene vurderer om det skal være restriksjoner på overdreven framstilling av solens positive egenskaper. NOFFOF mener at man skal være forsiktig med å sette noen begrensninger på å uttale seg om sol, men hvis påstandene er satt i en slik sammenheng at de nokså direkte peker på at man bør få mye sol eller UV også fra solarier, selv uten at solarium er direkte nevnt, kan slike utsagn virke som reklame.

2.5.2

Det er foreslått unntak ved utleie av solarier. Vi synes det virker uklart hva utleie betyr. Gjelder det utleie til solariebedrifter, er det forståelig. Men hvis utleie kan tolkes på en annen måte, som utleie til noen som har tenkt å bruke solariene på seg selv, familien sin eller medlemmer i en forening osv., bør det ikke være unntak.

Vi kan forestille oss at det er mulig å sy inn reklame-lignende budskap i firmanavn eller navnet på solariemodeller. Derfor mener vi at opplysninger om virksomheter skal begrenses til det som er nødvendige for å finne fram til virksomheten. Vi er heller ikke tilhengere av å gi informasjon om

solariemodeller utenfor lokalene til solariene. Hvis kravet om betjening blir innført, vil betjeningen kunne gi informasjon om solariemodellene hvis det er spørsmål fra kundene.

2.6

Alternativet med advarselsmerking på reklamen kan virke mot sin hensikt. Kanskje det kan føre til at ungdom med risikoadferd eller de som ønsker å oppnå mye brunfarge på kort tid, vil oppsøke de bedriftene som det er flest advarsler mot. Forskning på virkningen av risikokommunikasjon er ikke entydig, og vi er også usikre på om stadig gjentatte advarsler, kan føre til at folk etter hvert ikke legger merke til budskapet. Myndighetene bør eventuelt vurdere om man oppnår laver eksponering for solarier ved advarselsmerking.

2.6.1

Vi er enige i at reklameforbud mot helsefremmende virkninger er utilstrekkelig.

2.6.2.

Som nevnt over, er vi skeptiske til advarselsmerking fordi det kan virke mot sin hensikt. Et annet argument er at vi kan ane at grupper i samfunnet kan være mer skeptiske til myndighetenes råd enn tidligere. Advarsler på kunngjøringer av lovlig virksomhet kan bidra til økt skepsis til myndighetenes kompetanse og motiver (jfr. ulike publikasjoner, også historiske slike som boka fra O. Gillie <https://www.direct-ms.org/wp-content/uploads/2018/01/Gillie-sunlight-robbery.pdf>)

2.8.

NOFFOF har ikke kompetanse på de juridiske og politiske sidene ved innføring av overtredelsesgebyr, men mener i prinsippet at det kan være et nyttig middel til å bedre overholdelsen av regelverket.

3.4

Om tilsynsavgift fra solarievirksomhetene til kommunene: NOFFOF ser positivt på en slik avgift når den kan bidra til at kommunene foretar tilstrekkelig med tilsyn. Vi vet ikke om finansieringen hos den sentrale myndigheten er god nok. DSA fører også tilsyn, og det kan være at økonomiske insentiver også kan øke volumet av tilsyn og fagarbeid som NOFFOF mener er nødvendig, jfr. også vårt ønske om en viss proporsjonalitet mellom risiko og finansiering.

4.1

Vi støtter en mer effektiv alderskontroll, og det kunne gjerne vært diskutert om en høyere aldersgrense hadde vært gunstig. Vi vet at det praktiseres høyere aldersgrenser i utelivet der en ungdom på 18 år er antatt å være for umoden til å delta på bestemte arrangementer. Kombinert med antakelsen om at risikoen ved solarium i ung alder er spesielt stor, hadde det antakelig vært stor helsegevinst i å heve aldersgrensen til f.eks. 21 år, men effekten av dette er ikke studert vitenskapelig. Det er også helt på sin plass å foreta stansing ved overtredelse av aldersbestemmelsen, i tråd med reaksjoner på ulovlig salg av alkohol og tobakk.

4.3.1

Vi er enige i at stansing er et riktig virkemiddel og legger vekt på at stansing ikke har noen negativ effekt på andre enn eventuelt virksomheten som blir stanset.

4.5.3

Avsnittet og tidligere avsnitt gir føringer om strengere alderskontroll. Ett forslag er krav til betjening. NOFFOF går inn for den løsningen fordi det er mulig å «lure» ulike elektroniske systemer som det står mye om i høringsnotatet.

En annen, og kanskje viktigere, fordel ved manuell alderskontroll, er at betjening med tilstrekkelig kompetanse kan fraråde eller nekte utsatte grupper å ta solarium selv om de er gamle nok, ved å fraråde soling for folk som er spesielt utsatte for forbrenning av UV, personer med spesielt lyse hudtyper, medisinsk fotosensitivitet, tydelig erytem fra soling kort tid tidligere osv. NOFFOF mener at personalet nødvendigvis må få tilbud om styrket kompetanse for å ha en slik opplysningsfunksjon.

5.3

NOFFOF mener at informasjonen må fornyes ofte fordi det skjer framskritt i fagkunnskapen på området og siden influensere og selvoppnevnt ekspertise får stor plass i mediene, og de rådene som kommer fra den kanten, endres ofte over kort tid. DSA kunne søke faglige råd om fotobiologi, medisinske virkninger og risikoforhold slik som Kreftforeningen gjør ved sitt årlige «konsensusmøte», f.eks. ved kontakt med fagmiljøene om bruk av solarium, solingsråd, og innhold i brosjyrer og solarieprøven. På den måten vil DSA få bedre kontaktflate og styrke tilsynsmyndighetens egen vitenskapelige kompetanse.

6.

Økonomiske forhold hos tilsynsmyndighetene

NOFFOF mener at kompetanse om solarier bør styrkes både hos DSA og i relevante fagmiljøer. Risikovurdering av solariebruk ble presentert av DSA i Kreftforeningens konsensusmøte nylig (L. Juvet 2025), og NOFFOF støtter videre arbeid og økt kapasitet i den retningen.

På vegne av styret i NOFFOF,

President, NOFFOF

Pål Kristian Selbo, dr. philos.

Seniorforsker og gruppeleder

Avdeling for strålingsbiologi

Institutt for kreftforskning

Radiumhospitalet

Kontor: +47-22781469

Mobil: +47-45035097

<http://ous-research.no/selbo>

Interessekonflikt: Et medlem av NOFFOFs styre, Lill Tove N. Nilsen, som arbeider ved Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet har meldt seg inhabil i denne saken. Undertegnede og resten av styret har ingen interessekonflikt å meddele.

Denne uttalelsen er gitt i egenskap av president i NOFFOF, og ikke som representant for arbeidsgiver (OUS).